

DOI: 10.33663/1563-3349-2022-33-551-559

УДК 323.1

В. А. ЯВІР,

доктор політичних наук*

ORCID: 0000-0002-1854-5012

ДО КОНЦЕПТУ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ

Уперше науково осмислено поняття етнонаціональної стійкості, її місце та роль у системі національної стійкості України. Запропоновані обґрунтування концепту етнонаціональної стійкості, авторське визначення етнонаціональної стійкості як здатності етнополітичної системи (держави у взаємодії з поліетнічним суспільством) підтримувати розвиток за допомогою нормативно-правового та інституційного формування системи та стратегії забезпечення: 1) передбачення, виявлення, запобігання та протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам етнічного характеру; 2) інкорпорування таких загроз, трансформації їх у додатковий ресурс / імпульс розвитку етнополітичної системи.

Ключові слова: етнонаціональна стійкість, система національної стійкості, етнополітична безпека, етнополітична система.

Yavir Vera. To the Concept of Ethnonational Resilience

For the first time, the concept of ethnonational resilience, its place and role in the system of national stability of Ukraine was scientifically studied. Substantiations of the concept of ethnonational resilience is offered, as well author's definition of ethnonational resilience as ability of ethnopolitical system (state in interaction with polyethnic society) to support development by means of normative-legal and institutional formation of system and strategy of providing: 1) anticipation, detection and prevention of internal and external ethnic character threats; 2) incorporation of such threats, their transformation into an additional resource/impetus for the development of the ethnopolitical system.

Key words: ethnonational resilience, system of national resilience, ethnopolitical safety, ethnopolitical system.

Вступ (актуальність теми). Після Революції гідності Україна опинилася перед низкою принципово нових викликів, головним джерелом яких стала російська агресія проти України. Ці виклики не обмежуються територіальними втратами – анексією Автономної Республіки Крим та окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей, а продукують цілу низку гібридних загроз асиметричного характеру, на які виявилася не готовою дати відповідь система національної безпеки України. Це зумовлює потребу в науковому пошуку нових шляхів, нових відповідей на виклики та упередження гібридних загроз в умовах зовнішньої агресії.

* **Yavir Vira**, Doctor of Political Sciences

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що етнополітична / етнокультурна / етнонаціональна сфера містить внутрішній конфліктогенний потенціал (внутрішні загрози), який може бути використаний ззовні іншими державами (зовнішні загрози), виникає потреба у напрацюванні концепту етнонаціональної стійкості, що і є **метою** цього дослідження. У будь-якій поліетнічній державі можуть виникнути дезінтеграційні тенденції (вимоги автономізації, етнотериторіальні претензії) і Україна не є винятком¹. Поліетнічність як латентна внутрішня загроза територіальній цілісності України набуває зовнішнього виміру у випадку втручання інших держав, які мають до України певні претензії етнічного забарвлення. Це сусідні держави – РФ, Угорщина, Румунія, частково Польща, до складу яких у певні історичні періоди входила частина українських територій і які продовжують ставити під сумнів їх належність, захищаючи інтереси своїх національних меншин на території України.

Огляд літератури не може бути обширним, оскільки поняття етнонаціональної стійкості поки що не отримало наукового осмислення в українській етнополітології. Тому дослідження спирається на праці етнополітологів, присвячені спорідненим поняттям етнополітичної безпеки та етнополітичної стабільності – С. Асланова, К. Вітмана, М. Обушного, Н. Ціцуашвілі, а також інших українських науковців, присвячені більш широкому поняттю національної стійкості – С. Пирожкова, А. Покровської, Н. Хамітова, О. Резнікової. Роботи таких зарубіжних дослідників, як Е. Вернер, Г. Герман, Б. Егеланд, С. Калдерон, Х. Коен, А. Мастен, М. Рутер, А. Сроуф, А. Федер заклали основи сучасного розуміння резильєнтності, тому також лягли в основу дослідження. Ядром методологічної бази дослідження стали методи системної декомпозиції та ітерації (послідовного наближення).

Виклад основного матеріалу. Загалом зовнішня етнонаціональна політика багатьох країн містить дезінтеграційну складову стосовно інших держав, до яких має етнотериторіальні претензії і де проживає її національна меншина, хоча у жодній концепції, стратегії розвитку ми не побачимо офіційно задекларованих намірів, які стосуються дезінтеграції держави. Однак проєкти відродження Великої Угорщини, Великої Румунії, Великої Польщі та союзу держав так званих братніх слов'янських народів (України, Росії та Білорусі) не зникають з передвиборчої та політичної риторики націоналістичних партій цих країн і містять загрози територіальній цілісності України. Нещодавно президент РФ у своїй статті заявив, що сприймає «стіну, яка виникла в останні роки між Росією та Україною, між частинами, по суті, одного історичного і духовного простору... як велику спільну біду, як трагедію»². А у нинішній редакції Стратегії національної безпеки РФ серед завдань, спрямованих на досягнення цілей зовнішньої політики держави, – «зміцнення братніх зв'язків між російським, білоруським та українським народами»³.

Водночас РФ був відпрацьований алгоритм, за яким відбувалося розпалювання етнополітичних конфліктів у пострадянських державах (Молдові, Грузії, Україні): регіон, населений національною меншиною, незадоволеною етнонаціональною політикою та/або політичним курсом держави, підбурювався гібридними засобами до протестів, сецесії та виходу зі складу держави. Невдоволення штучно підсилювалося пропагандистськими засобами, що відокремлення подавалося як найкращий шлях вирішення начебто внутрішнього етнополітичного конфлікту, який набував зовнішньополітичного виміру, як тільки до захисту національної меншини долучалася РФ, надаючи їй військову, фінансову, політичну підтримку і порушуючи принцип невтручання у внутрішні справи суверенної держави. Тим часом у Стратегії національної безпеки РФ жодної згадки про участь держави у гібридній війні проти України, у підтримці створення та подальшої життєдіяльності квазідержавних утворень на тимчасово окупованих територіях України немає. РФ запевняє, що проводить послідовну, незалежну, багатовекторну, відкриту, передбачувану і прагматичну зовнішню політику, спрямовану на захист національних інтересів і зміцнення міжнародної безпеки і сприяє ліквідації та запобіганню виникнення вогнищ напруженості і конфліктів на території сусідніх з РФ держав.

Натомість непередбачувана зовнішня політика РФ була й залишається головним джерелом гібридних загроз територіальній цілісності України. І тому Стратегія національної безпеки України недвозначно визначає РФ як державу-агресор – джерело довгострокових системних загроз національній безпеці України. Втрата Україною контролю над частиною території внаслідок застосування сусідньою державою гібридних етнополітичних технологій, маніпулювання етнічною і мовною належністю населення, політичними і зовнішньополітичними вподобаннями частини українських громадян вказує на необхідність протидії таким загрозам у межах стратегії етнонаціональної стійкості як невід’ємної складової національної системи стійкості.

Серед політико-правових документів, які визначають в Україні поняття національної стійкості, насамперед слід проаналізувати Стратегію національної безпеки України, яка ґрунтується на таких основних засадах: стримування – розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України; стійкість – здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей; взаємодія – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з Європейським Союзом і НАТО та їх державами-членами, Сполученими Штатами Америки, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України⁴. Тобто стійкість визначається однією з головних підвалин забезпечення національної безпеки України – здатністю

передбачати, запобігати та ефективно протидіяти сучасним гібридним загрозам.

З цього випливає, що під впливом нових реалій існування сучасної України, нових гібридних викликів система національної безпеки доповнюється новим виміром, який забезпечує більш гнучке, адекватне, швидке та ефективне реагування на ці виклики – національною системою стійкості. О. Резнікова пропонує здійснювати забезпечення національної безпеки за принципами національної стійкості, уточнюючи, що розбудова окремих механізмів національної стійкості (зокрема на рівні організацій чи суспільства) може виходити за межі системи національної безпеки й існувати незалежно⁵. З часом окремих розрізнених механізмів національної стійкості в системі національної безпеки виявляється недостатньо, зважаючи на специфіку реагування на загрози нового гібридного типу, які потребують як взаємодії суб'єктів забезпечення, так і таргетного реагування шляхом швидкого прийняття рішень.

У тому, що необхідно на науковому рівні поглиблювати і розширювати розуміння національної стійкості, немає сумнівів, однак залишається відкритим питання, чи повинна національна система стійкості будуватися за аналогією з системою національної безпеки з її поділом на підсистеми – економічною, соціальною, екологічною, інформаційною. Якщо так, то в розрізі етнополітичного та етнонаціональних вимірів постає потреба у виокремленні етнонаціональної стійкості за аналогією з етнополітичною безпекою як підсистемою національної безпеки. Остання означає стан захищеності життєво важливих інтересів людини (як представника певної етнічної групи), нації (у тому числі національних меншин, етнічних груп) і держави, за якого забезпечуються гармонійний розвиток усього етнополітичного організму та його складових, а також своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз етнополітичного характеру⁶.

Зумовили необхідність науково-теоретичної розробки та обґрунтування поняття етнополітичної безпеки саме виникнення принципово нових викликів за участю етнічного чинника, які загрожують безпеці держави, поліетнічного суспільства та всіх його складових від цілих етноспільнот до їх окремих представників. Йдеться про вплив на Україну сучасної моделі глобалізації, яка уможливила поширення підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції. На думку вчених, виокремлення підсистеми етнополітичної безпеки у системі національної безпеки зумовлене необхідністю ефективного забезпечення етнополітичної стабільності та протидії дестабілізаційним чинникам (етнічним конфліктам, проявам сепаратизму)⁷. Однак на нинішньому етапі розвитку світу, в умовах гібридного світового порядку, етнополітичної безпеки як складової національної безпеки для ефективної протидії гібридним викликам, що містять етнічну складову, вже недостатньо, тим більше беручи до уваги невисокий рівень її розробки у законодавстві та імплементації в безпековій політиці.

Прикладом такої гібридної загрози може бути етнополітична дезінтеграція суверенних поліетнічних держав. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція завжди сприймалися виключно як об'єктивні закономірності етнонаціонального розвитку людства, але в сучасному світі ситуація під тиском інформаційних технологій, нових гібридних методів ведення війни змінилася. До XXI ст. дезінтеграційно-інтеграційні процеси практично не застосовувалися як політичні технології, інструменти тиску на суверенні держави, пропаганди та маніпулювання міжнародною громадською думкою. Тоді як приклад України демонструє, що етнополітична дезінтеграція з подальшою інтеграцією чи без неї може бути застосована як політична технологія у будь-якій державі, яка має поліетнічний склад населення, міжетнічні суперечності або суперечності щодо історичної належності територій, населених переважно представниками національних меншин. Оскільки такі характеристики притаманні абсолютній більшості поліетнічних держав, всі вони можуть стати об'єктом етнополітичної дезінтеграції та подальшої інтеграції анексованих територій у позаправовий спосіб.

Не випадково після анексії Криму РФ балтійські держави, де проживає значна частина етнічних росіян, побоюються воєнного вторгнення з боку РФ під приводом захисту російськомовного населення, навіть незважаючи на те, що гарантією безпеки регіону є членство його країн у НАТО. Тож протидія таким гібридним викликам за участю етнічного чинника, як глобальна взаємопов'язана проблема сучасного світу потребує ретельного наукового вивчення, а також напрацювання політико-правових механізмів стримування та контролю цих процесів, які можуть бути напрацьовані в межах етнонаціональної стійкості як підсистеми національної системи стійкості України.

Етнонаціональну стійкість пропонуємо визначати як здатність етнополітичної системи (держави у взаємодії з поліетнічним суспільством) підтримувати розвиток шляхом стабілізації етнополітичного середовища, яка здійснюється за допомогою нормативно-правового та інституційного формування системи та стратегії забезпечення: 1) передбачення, виявлення, запобігання та протидії внутрішнім та зовнішнім етнополітичним загрозам; 2) інкорпорування етнополітичних загроз, трансформації їх у додатковий ресурс / імпульс розвитку етнополітичної системи. Етнонаціональна стійкість характеризується етнополітичною стабільністю⁸ – здатністю держави та поліетнічного суспільства адекватно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, які можуть спричинити міжетнічну напруженість, міжетнічні та етнополітичні конфлікти, загрожують єдності поліетнічного суспільства, територіальній цілісності й суверенітету держави.

Етнонаціональна стійкість у сучасному світі може формуватися і забезпечуватися лише відкритими етнополітичними системами, які підтримуються демократичним типом етнонаціональних відносин і активно використовують усі доступні можливості та ресурси для еволюції, модернізації, розвитку. Демократичні етнополітичні системи, до яких належить поліетнічна Україна,

відкриті до змін, діалогу, комунікації, інновацій, обміну засобами забезпечення етнополітичної стабільності та етнопонаціональної стійкості, до взаємодії з зовнішнім середовищем зокрема та з іншими етнополітичними системами на міжнародному та регіональному рівнях. Такі етнополітичні системи не ізолюються, не дискримінують певні етноспільноти (мігрантів, національних / етнічних меншин), не створюють штучних бар'єрів етнопонаціонального розвитку.

Більше того, Україні у формуванні етнопонаціональної стійкості як стратегії відповіді на виклики та випередження гібридних загроз етнічного характеру як етнополітичній системі відкритого, демократичного типу слід не тільки нейтралізувати для стабілізації етнополітичного середовища, а й інкорпорувати ці внутрішні і зовнішні загрози й використовувати як джерела або додатковий ресурс розвитку держави і поліетнічного суспільства, як засіб розв'язання етнопонаціональних та етнополітичних проблем. Новий підхід до інкорпорування загроз, перетворення їх на ресурс або імпульс для етнопонаціонального розвитку в межах системи етнопонаціональної стійкості покликаний тим, що в сучасному гібридному світі зникає відмінність між внутрішніми та зовнішніми загрозами, вони перетікають одна в одну, іноді нашаровуючись, взаємопідсилюючись, наслідки їх дії не є лінійними. І не завжди боротьба з ними має виключно негативний ефект на державу та поліетнічне суспільство. Прикладом трансформації зовнішньої загрози на внутрішній ресурс і досягнення колосального позитивного ефекту для вирішення внутрішніх етнополітичних та етнопонаціональних проблем є російська воєнна загроза та протидія порушенню територіальної цілісності України, окупації її територій.

Однак етнопонаціональна політика протягом багатьох років не реагувала на потреби етноспільнот, не виробила ефективних правових механізмів реалізації їх прав. Влада України побоювалася територизації вимог окремих етноспільнот (автономізації, відокремлення), зокрема русинів, кримських татар. У результаті більшість проблем етнопонаціональної сфери залишалися невирішеними, консервувалися й акумулювали конфліктогенний потенціал⁹ і зрештою стали живильним підґрунтям для зовнішніх загроз територіальній цілісності України. Неврегульованість низки етнокультурних прав не лише національних меншин, а й нації у цілому формували етноконфліктне середовище, яке уможливило розгортання етнополітичного конфлікту, зовнішнє воєнне втручання, окупацію частини території України під приводом захисту прав російськомовного населення.

Незважаючи на колосальні втрати, гібридна агресія сусідньої держави була використана етнополітичною системою для стабілізації ситуації – як ресурс і імпульс для подолання внутрішніх викликів, які загрожували територіальній цілісності України. Формування політичної нації, консолідація всіх етнічних складових навколо спільної мети – врегулювання етнополітичного конфлікту, возз'єднання України, повернення окупованих територій, подолання етнокультурного розколу, формування єдиного етнополітичного

простору з урахуванням етнокультурних, історичних особливостей кожного регіону, акумулювання та поширення спільних цінностей, спільного європейського майбутнього України – стали наслідком формування в межах етнополітичної системи принципово нового виміру забезпечення її розвитку в умовах гібридних викликів, нової якості – етнонаціональної стійкості.

Російська агресія стала переломним моментом – якщо раніше держава не мала політико-правових механізмів запобігання новим гібридним викликам етнополітичного характеру, і тому обмежувалася навздогінним реагуванням на деструктивні процеси та їх наслідки, то наразі ситуація змінилася. Хоча це поки що не стосується ні законодавчого, ні інституційного контексту етнонаціональної стійкості, які перебувають у стані формування і невизначеності. Поліетнічне громадянське суспільство активно бере участь у забезпеченні етнонаціональної стійкості – набагато швидше від держави реагує на виникнення гібридних загроз етнічного характеру. Тим часом суб'єкти забезпечення національної безпеки не проявляють достатньо уваги до етнополітичної сфери як потенційного джерела гібридних загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх. Про це свідчить недостатній рівень розробки законодавчої бази, яка регламентує сферу етнонаціональних відносин. Недосконала законодавча база стає джерелом деструктивних явищ у етнополітичній сфері, на зразок політизації етнічності окремих етнічних груп, які не знаходять засобів збереження свого етнокультурного середовища, реалізації мовно-культурних прав в українській системі етнополітичних координат, що підштовхує їх до застосування нелегітимних, неправових форм участі у політиці – до проявів сепаратизму, поширення закликів та вимог до порушення територіальної цілісності держави.

Не краща ситуація з інституційним забезпеченням етнонаціональної політики. Наразі функції із напрацювання та реалізації етнонаціональної політики розпоршені між різними міністерствами – Міністерством культури та інформаційної політики України та Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій України, що перешкоджає їх ефективному забезпеченню. Тим більше, моніторингові інституції Ради Європи неодноразово рекомендували Україні створити єдиний координаційний орган з питань етнополітики. Не випадково, в Стратегії національної безпеки України визнається, що джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії залишається недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення й реалізацію ефективної політики. Це безпосередньо стосується етнонаціональної та етнополітичної сфер і наводить на **висновок**, що саме адекватна реаліям етнонаціонального розвитку і сучасним етнополітичним викликам модель етнонаціональної політики, що спирається на потужну законодавчу та інституційну базу, може забезпечити формування етнонаціональної стійкості та запобігти реалізації більшості загроз гібридного характеру у внутрішньому і зовнішньому безпековому середовищах.

Починаючи з 2014 р., етнонаціональна стійкість оформлюється як невід'ємна ознака, властивість етнополітичної системи України, що полягає

не лише у випередженні, виявленні, запобіганні та протидії гібридним загрозам, а й у перетворенні їх на внутрішній ресурс / імпульс для подальшого розвитку, який мобілізує всі складові системи на досягнення цілі збереження / відновлення територіальної цілісності та збереження цивілізаційної суб'єктності України. **Перспективи подальших розвідок у заданому напрямі** необмежені й залежатимуть від специфіки еволюції гібридного порядку, ролі викликів етнічного характеру в ньому, протидія яким покликана до життя поняття етнонаціональної стійкості.

1. Ціцуашвілі Н. Етнополітична безпека: внутрішні виклики в умовах поліетнічності. *Політологічний вісник*. 2011. № 53. С. 272. 2. Путін В. Про історичну єдність росіян та українців. *Администрация Президента России*. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182>. 3. О стратегии национальной безопасности Российской Федерации: Указ Президента РФ № 400 от 02.07. 2021. URL: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/QZw6hSk5z9gWq0pD1ZzmR5cER0g5tZC.pdf>. 4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. 5. Резнікова О. Зabezpechennya національної безпеки і національної стійкості: спільні й відмінні риси. *Вісник Львівського університету*. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Вип. 19. С. 174. 6. Ціцуашвілі Н. Етнополітична безпека: до проблеми визначення та забезпечення в законодавстві України. *Держава і право*. 2010. Вип. 49. С. 720. 7. Асланов С. Роль етнополітичної стабільності в національній безпеці України. *Політологічний вісник*. 2014. Вип. 73. С. 328. 8. Асланов С. Етнополітична стабільність у етнополітичній системі. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 119. 9. Модель етнонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму: наукова записка / Кресіна І. О., Явір В. А., Стойко О. М. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. С. 7.

References

1. Tsitsushvili N. Etnopolitychna bezpeka: vnutrishni vyklyky v umovakh polietnichnosti. *Politolohichnyy visnyk*. 2011. № 53. S. 272 [ukr]. 2. Putin V. Pro istorychnu yednist' rosiyan ta ukrayintsiv. *Admynstratsyya Prezydenta Rossyy*. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66182> [ukr]. 3. O strategii natsional'noy bezopasnosti Rossiyskoy Federatsii: Ukaz Prezidenta RF № 400 ot 02.07. 2021. URL: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/QZw6hSk5z9gWq0pD1ZzmR5cER0g5tZC.pdf>. [rus]. 4. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku «Pro Stratehiyu natsional'noyi bezpeky Ukrayiny»: Ukaz Prezydenta Ukrayiny № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [ukr]. 5. Reznikova O. Zabezpechennya natsional'noyi bezpeky i natsional'noyi stiykosti: spil'ni y vidminni rysy. *Visnyk L'viv's'koho universytetu*. Seriya filosof's'ko-politolohichni studiyyi. 2018. Vyp. 19. S. 174 [ukr]. 6. Tsitsushvili N. Etnopolitychna bezpeka: do problemy vyznachennya ta zabezpechennya v zakonodavstvi Ukrayiny. *Derzhava i pravo*. 2010. Vyp. 49. S. 720 [ukr]. 7. Aslanov S. Rol' etnopolitychnoyi stabil'nosti v natsional'niy bezpetsi Ukrayiny. *Politolohichnyy visnyk*. 2014. Vyp. 73. S. 328 [ukr]. 8. Aslanov S. Etnopolitychna stabil'nist' u etnopolitychniy systemi. *Aktual'ni problemy polityky*. 2015. Vyp. 55. S. 119 [ukr]. 9. Model' etnonatsional'noyi polityky dlya reintehratsiyi Donbasu i Krymu : naukova zapyska / Kresina I. O., Yavir V. A.,

Stoyko O. M. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Korets'koho NAN Ukrainy, 2016. S. 7 [ukr].

Yavir Vera. To the Concept of Ethnonational Resilience

Introduction. *Since the ethnopolitical/ethnocultural/ethnonational sphere contains internal conflictive potential (internal threats) that can be used externally by other states (external threats), there is a high need to develop a concept of ethnonational resilience, which is the main aim of this study.*

For the first time, the concept of ethnonational resilience, its place and role in the system of national stability of Ukraine was scientifically studied. Substantiations of the concept of ethnonational resilience is offered, as well author's definition of ethnonational resilience as ability of ethnopolitical system (state in interaction with polyethnic society) to support development by means of normative-legal and institutional formation of system and strategy of providing: 1) anticipation, detection and prevention of internal and external ethnic character' threats; 2) incorporation of such threats, their transformation into an additional resource/impetus for the development of the whole ethnopolitical system.

Conclusions. *Only the adequate to the realities of ethnonational development and now a day ethnopolitical challenges, the model of ethnonational policy, based on a strong legislative and institutional framework, can ensure the formation of ethnonational resilience and prevent the realization of most hybrid threats in internal and external security environments.*

Since 2014, ethnonational resilience has been formed as an integral feature of the ethnopolitical system of Ukraine, which consists not only in anticipating, identifying, preventing and counteracting hybrid threats, but also in turning them into an internal resource/impetus for further development that mobilizes all components of the system to achieve the goal of preserving/restoring territorial integrity and preserving the civilizational subjectivity of Ukraine.

Key words: *ethnonational resilience, system of national resilience, ethnopolitical safety, ethnopolitical system.*